

Ställningstagande om verksamhetsskyddsanalys

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

1 Sammanfattning

Valmyndigheten bedömer att den del av valadministrationens verksamhet som inte omfattas av bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen bör analyseras genom en verksamhetsskyddsanalys. En sådan analys kan bygga på Säkerhetspolisens metod för säkerhetsskyddsanalys.

2 Bakgrund

Vid valen 2018 kunde berörda myndigheter konstatera att det förelåg risk för informationspåverkan och hot mot valens genomförande på ett sätt som inte tidigare identifierats. Av Säkerhetspolisens utvärdering efter valen framkom att några omfattande påverkanskampanjer från främmande makt för att påverka valen inte förekommit, men risken för påverkan i framtiden förutsågs finnas kvar. Vidare pekade Valmyndigheten i sin erfarenhetsrapport efter valen på att det förekommit incidenter vid valen i form av bland annat sabotage genom stöld av valsedlar samt felaktiga rykten om att valsedlar stulits trots att de inte varit försvunna. Det förekom också försök att påverka synen på det svenska valsystemet negativt bland annat genom diskussioner på sociala medier och upprop om valfusk på internet med insamling av namnunderskrifter.

3 Gällande rätt

Vallagen stadgar att det ska finnas en central valmyndighet som har det övergripande ansvaret för frågor om val. (3 kap. 1 § vallagen (2005:837)) Regeringen har i kommittédirektiv, Dir. 2020:30, lämnat i uppdrag till 2020 års valutredning att analysera behovet av ett utpekat ansvar för samordning av säkerhetsfrågor vid val.

Genom enkäter har Valmyndigheten efterfrågat behov av stöd ifråga om valsäkerhet hos en referensgrupp av kommuner och hos länsstyrelserna. Svaren har indikerat ett behov av tydliga riktlinjer

3.1 Bestämmelser om säkerhet i vallagen

Endast ett fåtal bestämmelser i vallagen reglerar säkerhet.

På ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill får inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. Röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället och den som finns i lokalen ska rätta sig efter

röstmottagarnas anvisningar. Vid oordning som inte kan avstyra får röstmottagningen tillfälligt avbrytas. Den som finns på röstmottagningsställe när tiden för röstmottagning tar slut ska få rösta innan röstmottagningen avslutas. (8 kap. 3-5 §§ vallagen)

Vallagen innehåller vidare administrativa bestämmelser om hur valurnan och röstlängden ska hanteras om röstmottagningen avbryts, hur röstmottagningen ska fortsätta efter avbrott och om hur anteckningar ska föras över vad som händer i vallokalen. Vidare finns bestämmelser om hur omslag och valmaterial ska förvaras under avbrott i valnämndens rösträkning. (9 kap. 15 §, 10 kap. 7 § och 12 kap. 8 § vallagen)

I delbetänkande av 2020 års valutredning, Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagning (SOU 2021:7) föreslås en kompletterande bestämmelse i 4 §, nya 5 § vilken stadgar att röstmottagare ska kunna avvisa den som inte följer röstmottagarnas anvisningar från lokalen, utrymmet eller området om det har väsentlig betydelse för genomförandet av röstmottagningen.

3.2 Övriga bestämmelser

Den som bedriver säkerhetskänslig verksamhet ska utreda behovet av säkerhetsskydd (säkerhetsskyddsanalys). Säkerhetsskyddsanalysen ska dokumenteras. Verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet är säkerhetskänslig verksamhet. (2 kap. 1 § respektive 1 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen (2018:585))

I kommittédirektiv Dir. 2020:30, se ovan delbetänkande, har regeringen i fråga om säkerhetsskyddslagen uppgett att valsystemet, i synnerhet valdatasystemet, har ett högt skyddsvärde eftersom det är en grundläggande förutsättning för det demokratiska statskicket. Att förebygga försök att systematiskt hindra medborgarna från att utnyttja sina demokratiska fri- och rättigheter har sedan länge ansetts vara en uppgift för säkerhetsskyddet (prop. 1995/96:129 s.22 f).

Säkerhetspolisen har i utredningen angående säkerhetsskyddslagstiftningen anfört följande. Förmåga att genomföra fria och allmänna val är grundläggande för Sverige som demokratisk nation. Slås Sverige förmåga att genomföra val ut skadar det Sveriges förmåga att upprätthålla och säkerställa grundläggande strukturer i form av det demokratiska statskicket. Valadministrationen är organiserad i tre nivåer som är oberoende av varandra där varje nivå ansvarar för sina respektive områden enligt vallagen. Enligt säkerhetsskyddslagen ska den som bedriver säkerhetskänslig verksamhet utreda behovet av säkerhetsskydd i en säkerhetsskyddsanalys. Det är varje verksamhetsutövare som är ansvarig för att bedöma om den egna verksamheten till någon del utgör säkerhetskänslig verksamhet eller inte. Genomförandet av allmänna val har inte en verksamhetsutövare med ett övergripande ansvar. Varje valmyndighet måste göra en säkerhetsskyddsanalys för sin del av valgenomförandet.

Kommuner ska vidare ställa samman och rapportera risk- och sårbarhetsanalys till länsstyrelsen. Analysen ska ta sikte på hur samhällsviktiga verksamheter ska upprätthållas vid extraordinära händelser. (Lag 2006:544 om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap och myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) och föreskrift (MSBFS 2015:5) om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser)

4 Bedömning

Valadministrationen bör genomföra en verksamhetskyddsanalys av den valverksamhet som inte omfattas av bestämmelserna i säkerhetskyddslagen. En sådan analys kan bygga på Säkerhetspolisens metod för säkerhetskyddsanalys.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd.

Ställningstagandet har uppdaterats genom beslut av kanslichef Anna Nyqvist.